

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन

अकोला जिल्हा

१९९०-९१

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय
महाराष्ट्र शासन
मुंबई

फक्त कार्यालयीन उपयोगाकरिता

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक

समालोचन

जिल्हा :- अकोला

१९९०-९१

अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय,

महाराष्ट्र शासन,

नियोजन विभाग,

मुंबई

जिल्हा सामाजिक व आर्थिक समालोचन १९९०-९१
दृष्टीक्षेपात जिल्हा/महाराष्ट्र

जिल्हा:अकोला

अ. क्र. :	बाब	: परिणाम :	अकोला जिल्हा १९९०-९१	: महाराष्ट्र राज्य १९९०-९१
१	२	३	४	५
१] प्राकृतिक रचना				
अ] भौगोलिक स्थान				
	१] उत्तर अक्षांश	अंश	१९.६१ ^० ते २१.१६ ^०	१६.४ ते २१.१
	२] पूर्व रेखांश	अंश	७६.७ ^० ते ७७.४४ ^०	७२.६ ते ८०.९
ब] हवामान				
	१] किमान तापमान	सेल्सियस	९.६ विमानतळ	०.७
	२] कमाल तापमान	"	४४.६ विमानतळ	४८.६
	३] पर्जन्य सरासरी	मि. मि.	८४२.६	उ. ना.
क] प्रशासकीय विभाग				
	१] तालुके	संख्या	१३	३०३
	२] पंचाय समित्या	"	१३	२९८
	३] टंचाईग्रस्त तालुके	"	-	३८
	४] एकात्मिक ग्रामविण विकास प्रकल्प गट	"	१३	२९८
	५] शहरे	"	१० १७४३	३०७ ४१८३३
	६] गावे[एकूण]			
	१. निर्जन	संख्या	१६७	२४७९
	२. वस्ती असलेली संख्या	संख्या	१५४६	३९३५४
	७ क्षेत्राळ चौ. कि.मी.	चौ. कि.मी.	१०५७५००	३०७६९०

[पुढे चालू]

१ :	२	३	४	५
दोन] प्रशासकीय संस्था [३१-३-२०]				
१. पंचायत समित्या	संख्या	१३		२९८
२. महानगर पालिका	"	—		११
३. नगर परिषदा	"	१०		२२८
४. कटक मंडळे	"	—		७
५. ग्राम पंचायती	"	२७२		२५८५२
६. पोलीस ठाणे १९९०-९१	"	२७		८१८
७. पोलीस आउट पोस्ट [१९९०-९१]	"	२३		१४२६
तीन] ४. लोकसंख्या [१९९१]				
१. ग्रामीण लोकसंख्या	आकडे हजारांत	१५७७		४८२५२
२. नागरी लोकसंख्या	"	६३४		३०४२६
३. एकूण लोकसंख्या	"	२२११		७८७४८
४. अनुसूचित जातीची लोकसंख्या	"	१०१		४४८०
५. अनु. जातीच्या लोकसंख्येची टक्केवारी	टक्केवारी	५.५१		७.१४
६. अनु. जमाती लोकसंख्या	आकडे हजारांत	११५		५७७२
७. अनु. जमातीची लोकसंख्येची टक्केवारी [१९९१]	टक्केवारी	६.२८		९.१९
८. पुरुष	आकडे हजारांत	११४०		७०६८६
९. स्त्रिया	"	१०७१		३८०६२

[पुढे चालू...]

१:	२	३	४	५
तीन[] लोकसंख्या [१९९१]				
१०] स्त्रिया पुरुष प्रमाण	१००० पुरुषांमध्ये स्त्रियांचे प्रमाण	९४०		९३५
११] घनता	दर चौ. कि. मी. क्षेत्रातील लोकसंख्या	२०९		२५६
१२] साक्षरतेचे प्रमाण [१९८१]				
१] एकूण	टक्केवारी	४७.८२		४७.१८
२] स्त्रिया पुरुष	"	५९.५४		५८.७९
३] स्त्रिया	"	३५.४५		३४.७९
४] राज्यामध्ये जिल्हयाचा क्रमांक	संख्या	८		-
चार] कुष्णी				
१] भौगोलिक क्षेत्र	हजार हेक्टर	१०५६		३०७५८
२] जंगल व्याप्त क्षेत्र व त्यांची भौगोलिक क्षेत्राची टक्केवारी.	"	७१		५४०४
३] शेतीला उपलब्ध नसलेली जमीन	"	[१४.८६]		[१७.५९]
अ] बिगर शेती वापराखाली जमीन	हजार हेक्टर	४७		१०८९
ब] पडीत आणि लागवडी लायक नसलेली जमीन	हजार हेक्टर	१८		१७२४
एकूण [अ+ब]	"	६५		२८१०
४] पडीत जमीनी व्यतिरिक्त लागवड न केलेली इतर जमीन				
१. कायम गुरे चरण आणि इतर	"	४३		१५२९
२. झाडे वृक्षपाखालील जमीन	"	५		१८०
३. लागवडी योग्य परंतु पडीत जमीन	"	२६		१०२८
५] पडीत जमीन				
१. चालू पड	"	१६		८८३
२. इतर पड	"	४८		१००१

१:	२	३	४	५
६] पिकाखालील क्षेत्रा				
१. पिकाखालील निव्वळ क्षेत्र	हजार हेक्टर	७८१	१७२२३	
२. दुसोटा क्षेत्र	"	६९	२३२९	
३. एकूण पिकाखालील क्षेत्र	"	८५०	२०२५२	
७] अनेलित क्षेत्र				
१. निव्वळ ओलित क्षेत्र	"	२१	२४६५	
२. एकूण ओलित क्षेत्र	"	२८	३१९१	
८] महत्वाच्या पिकाखालील ओलिताचे क्षेत्र [अन्नधान्ये]	"	१६[गहू]	१४३९९	
९] वहित धारण जमीन [८५-८६]				
१. २ हेक्टर पेक्षा कमी	संख्या [००]	१२२०	४५४२५	
२. २ ते १० हेक्टर	"	१२२४	३२९७२	
३. १० हेक्टर पेक्षा जास्त	"	११५	२४२२	
१०] जमीन महसूल वसुली [१९९०-९१]	लाखा रुपये	६६.८७	६१६४	
११] जिल्हा परिषदांचा उपकर	हजार रुपये	१५०४७	१५२५००	
१२] पंचायत समित्यांचा	"	२६६६	६२९५७	
पाच] पशुसंवर्धन [१९८७]				
१. पशुसं	संख्या हजारात	२२०५	२४२५५	
२. गाई बैल व बैल	"	६१४	१६९०४	
३. म्हशी व रेडे	"	११९	४७५६	
४. मेंढ्या	"	१७	२८७३	
५. बैलिया	"	३१६	२१९१	
६. कोबड्या व बदके	"	२५८	२४८४०	
सहा] सहकार [१९९०-९१]				
१. सहकारी संस्था	संख्या	१९८२	१०४६२०	
२. प्राथमिक कृषी सहकारी पत संस्था	"	८३५	१९५६५	
३. प्राथमिक कृषी सहकारी पत संस्था सभासद संख्या	संख्या हजारांत	२९२	८११६	
४. दुग्ध शाळा संस्था	संख्या	१६१	१४०६९	
५.] प्राथमिक कृषी पत संस्थाचा दिलेली कर्जे	रुपये [कोटीत]	२७.८३	७७५	

१:	२	:	३	:	४	:	५
सात] जलसिंचन-पूर्ण झालेले पाटबंधारे प्रकल्प व त्याखालील लाभ क्षेत्र							
१.	मोठे प्रकल्प लाभ क्षेत्र	संख्या	-				२१
		हजार हेक्टर	-				उ.ना.
२.	मध्यम प्रकल्प लाभ क्षेत्र	संख्या	१०				१७१
		हजार हेक्टर	३१				उ.ना.
३.	लघु प्रकल्प [पृष्ठ भाग] लाभ क्षेत्र	संख्या	५३				१५४५
		हजार हेक्टर	१९				उ.ना.
४.	सिंचन विहिरीखालील भिन्नगारे क्षेत्र	-["-	१६				१२९५
आठ] उद्योग [डिसेंबर १९९०]							
१.	नोंदणीकृत कारखान्यांची संख्या	संख्या	३७६				२७४६५
२.	नोंदणीकृत चालू कारखान्यांची संख्या [उत्पादन चालू असलेले]	-["-	३०७				२३४१०
३.	साखर कारखान्यांची संख्या [चालू असलेले व खाजगी धरून]	-["-	१				१४०
४.	साखर कारखान्यातील माहिती [साखरेचे उत्पादन]	हजार टन	३६				४१२४
५.	सर्व सूत गिरण्यांची संख्या	संख्या	२				१२२
नऊ] विज [३१-३-९१]							
१.	वीज पुरवठा केलेली शहरे व छेडो	-["-	१६६५				३९६६१
२.	विद्युतीकरण झालेल्या गांवांची संख्या	-["-[गावात]	१६५५				३९४१३
३.	वीज पुरवठा केलेले पंपसंच	-["-[हजारात]	३२				१६१५
४]	गोबर गस संयंत्रे	-["-	८९१५				३४८३६
दहा] सार्वजनिक आरोग्य [१९९०]							
१.	सुग्णालये	संख्या	१५				७६८
२.	दवाखाने	-["-	१३१				१८९६
३.	प्राथमिक आरोग्य पथके	-["-	२२				८१
४.	प्राथमिक आरोग्य केंद्रे	-["-	५२				१६७२
५.	एकात्मिक बाल विकास योजना गट	-["-	१				१३१
६.	आण्विक उपस्थित राहणारी मुले	-["-	७६१८				३३६७९१

[पुढे चालू.....=घ

१:	२	३	४	५
अकरा]	शिक्षण [३०-९-८९]			
१]	एकूण प्राथमिक शाळा	संख्या	१७४२	५७६१२
२]	एकूण एक शिक्षकी शाळा	"	५०६	१३१८७
३]	प्राथमिक शाळेतील शिक्षक	"-[हजारांत]	७.१	२९७
४]	प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी	"-["-"]	२८६	१०४२७
५]	प्रत्येक शिक्षकामागे प्राथमिक शाळेतील विद्यार्थी	"	४५	३९
बारा]	दुय्यम शिक्षण			
१]	दुय्यम शाळा	संख्या	२७२	१००२६
२]	शाळेतील एकूण विद्यार्थी	"-[हजारांत]	९५	५७४३
३]	शाळेतील शिक्षक [संख्या]	"-["-"]	३	१७७
४]	प्रत्येक शिक्षकामागे दुय्यम शाळेतील विद्यार्थी	"	३३	३२
तेरा]	उच्च शिक्षण			
१]	संस्था	संख्या	१६	११३२
२]	एकूण विद्यार्थी	"-[हजारांत]	२४	१०७१
चौदा]	प्रौढ शिक्षण			
१]	प्रौढ शिक्षण केंद्रे	संख्या	६९०	२८३४९
२]	प्रौढाची उपस्थिती	संख्या [हजारांत]	३.७	८४३
	तांत्रिक शिक्षण			
१]	औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था	"	-	-
अ]	शासकीय व शासन सहाय्यीत	"	२	उ. ना.
ब]	इतर [खाजगी]	"	-	"
२]	शासकीय व शासन सहाय्यातील औद्योगिक प्रशिक्षण संस्थामध्ये मजूर झालेल्या जागा	संख्या	८४०	"
३]	तांत्रिक व व्यवसायीक शिक्षण संस्था			
	अ] शासकीय व शासन सहाय्यीत	"	२६	"
	ब] इतर [खाजगी]	"	-	"
४]	शासकीय व तांत्रिक व्यवसाय शिक्षण संस्थेची प्रवेश क्षमता	"-[हजारांत]	२.१५	"
५]	अभिसत्याची संख्या	संख्या	उ. ना.	"

१ :	२	३	४	५
पंधरा] परिवहन आणि दळणवळण [३१-३-९१]				
१.	स्कूण रेल्वे मार्गे लांबी	कि. मी.	३५४	५४३४
२.	रस्त्याने जोडलेली गावे	संख्या	१२७४	उ. ना.
३.	स्कूण रस्त्याची लांबी [पुष्ठांकीत]	कि. मी.	४३६५	१७२९६५
४.	राष्ट्रीय महामार्गाची लांबी	"	१००	२९५९
५.	राज्य महामार्गाची लांबी	"	१०९०	३०९७५
६.	महत्वाची जिल्हा रस्त्याची लांबी	"	११४६	३८९३६
७.	इतर जिल्हा रस्त्याची लांबी	"	८०६	३८७७३
८.	ग्रामीण रस्त्याची लांबी	"	१२२३	६१५२२
सोळा] पिण्याचा पाण्याचा पुरवठा				
	कठिण गावांची संख्या [३१-३-९१]	संख्या	३३	३७५६
१.	खेड्यांना केलेला पुरवठा			
	अ] नळांचा पाणी पुरवठा	"	-	१२१९
	ब] कुप नलिका	"	-	-
	क] विहीरी	"	-	६२३
२.	टर्कस किंवा बैलगाडीने पुरवठा केली जाणारी गावे	"	३३	५६२०
३.	योजनेतह समाविष्ट करावयाची गावे	"	-	निरंक
सतरा] घर बांधणी [१९९०-९१]				
	भूमिहीन कामगारांसाठी बांधलेल्या झोपड्या	"	१६०	१७००
अठरा] एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम				
१.	दारिद्र्य रेषेखाली कुटुंब	"-[लाखांत]	-	३४
२.	१९९०-९१ मधील जुनी लाभार्थी	संख्या	२६०१	उ. ना.
एकोणवीस] रोजगार निर्मिती				
अ.	रोजगार हमी योजना	मनुष्य दिवस कोटीत	०.६१	८.९४
ब.	राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम	"	०.३६	८.५०
क.	ग्रामीण भूमिहीन रोजगार कार्यक्रम	"	-	-

[८]

१	२	३	४	५
वीस]	आदिवासी कल्याणकारी योजना आदिवासी करिता आश्रम शाळा	संख्या	३	६०२
एकवीस]	मागासवर्गीयांसाठी कल्याणकारी योजना [१९९०-९१]			
	अ] मागासवर्गीयांसाठी वसतीगृहे	संख्या	७	२२५७
	ब] वसतीगृहात राहणारे विद्यार्थी	"-	५२५	१००२५०
बऱ्हावीस]	जिल्हा नियोजन			
	१. वार्षिक योजनेतील मंजूर तरतुद	समये कोटीत	१२.६८	२५२१
	२. अनुषंग भरून काढण्यासाठी तरतुद	"-	७.२	३. जा.
तेवीस]	नागरी पुरवठा			
	१. रास्त भावाची दुकाने	संख्या	१२६०	३५४३७
	२. पुरविलेला एकूण साठा	हजार टन	४५	उ. ना.
	३. शासकीय गोदामे	संख्या	१३	१२०१
	४. साठविण्याची क्षमता	हजार टन	३०	७४०

आधार :- अर्थ व सांख्यिकी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई